

– Та вже ж мої чаєнята
Попалися в руки...

*Ефим Пивень, 55 л., с. Новогупаловка
Алекс. у., 1 января 1885 г.*

Сравни.: Рудченко. Чумацк. песни, стр. 88-89; Закревський. Старос-
ветск. Бандуриста, I, 37; Максимович. Укр. песни, 1834 г., 108.

БУРЛАЦЬКІ ТА НАЙМИТСЬКІ ПІСНІ

163

Бегство бурлак за Дунай

Віють вітри все буйнії,
Та ідуть дощі все дрібнії,
Та землю орошають,
Та травною урощають,
А цвітами украшають.
Там стояли все кургани,
Де бурлаченькі проїзжали.
Та степи за степами,
І луги з берегами,
Там чумаченькі проходили,
І бурлаченьків провозили,
А тепер не проходять,
І бурлак не провозять, –
Все за вражими панами.
Наші бурлаченькі догадались, –
Через Дунай-річку перебравались,
Та Дунай-річка мати,
Та не дай погібати,
Нам безсчастним сіромахам.

*Агафья Саенкова, 46 л. Покровское
Алек. у., 12 января 1886 г.*

164

Козак горюєт по родине

Летів орел по той бік моря,
Та давай з моря пити,
Горе мені, сіромасі, в чужім краю жити.
Летів крячок по той бічок моря,
Та летяче кряче,
Сидить козак, сіромаха, та сидяче плаче.
Летів крячок та по той бік моря,

Тай сів на тичині,
Та заплакав, бідний сіромаха,
По своїй гиркій причині.
Дере поли, а плечі латає,
Та на той край поглядає,
Де родиноньку має.
Ой єсть у мене родинонька,
Та далеко від мене,
Ой як прийде пора, – время,
То не гаразд буде без мене.

*Евлампий Собакар. Ново-Гупаловка
Александр. у., 26 декабря 1885 г.*

Сравн.: Метлинский. Южно-русс. народ. песни, стр. 463; Головац., I, 38.

165

Сироты-бурлаки

Говорять пани,
Говорять ляхи,
Ще й багатії люди:
Ой забрать бурлак,
Забрать сіромах,
Бо з їх добра не буде!
Забрали бурлак,
Забрали сіромах,
Та забили в кайдани,
Ой тепер же ми,
Милії братці,
Та й навіки пропали.
Сідлає коня,
З'їзжає з двора,
На гриву схилився,
А за ним, за ним
Стара матінка,....
А за ним, за ним
Соцький з виборним,
Хотять козака взяти.
– Ой беріть сукна,...

*Агафья Саенкова. Покровское
Александр. у., 12 января 1886 г.*

Сравн.: Чубинский. V, стр. 973.

166

Зелений дубочок на яр похилився,
Молодий козачек, чого зажурився:
Чи воли пристали, чи з дороги збився?
– Воли не пристали, з дороги не збився,
Того зажурився – без долі вродився.
Ой піду я, піду у чистеє поле,
У чистеє поле – та й шукати долі
Не найшов я долі, – найшов жито в полі.
Ой сяду я, сяду в зеленому житі,
Чи не прийде доля та до мене жити.
Вітер повіває, – жито росхиляє,
А до мене долі на життя немає.
Ой піду я, піду до бідної вдови,
А у бідної вдови та дітей багато.
– Не журись, козаче, моїми дітками:
Ти підеш с косою, – вони з грабельками;
Ти будеш косити, – вони громадити,
Я буду варити – на степ виносити.

*Агафья Саенко, с. Покровское
Алекс. у., Ек. губ. 12 января 1886 г.*

Ср.: Чубинский. Труды, V, 823, № 391.

167

Ішов козак з Дону,
Та й сів над водою,
Проклинає долю:
– Доле ж моя, доле,
Чом ти не така,
Як доля чужая?
Шо люди не роблять,
Та хороше ходять,
А я роблю, дбаю,
Та в себе не маю!
Обізвалась доля
Та по той бік моря:
– Козаче, бурлаче,
Дурний розум маєш,
Шо ти долю лаєш!
Шо вдень загорблюєш, –
За ніч прогайнуєш;

Музики наймаєш,
Горілку купляєш,
Все пьєш та гуляєш,
Долю проклинаєш.

*Евлампий Собакаръ, 70 л.,
Ново-Гупаловка Алекс. у., 26 декабря 1885 г.*

Ср.: Метлинский. Укр. песни, 1854 г., стр. 170; Чубинский. Труды, V, 478; Максимович, Укр. песни, 170.

168

Колись була роскіш, воля,
Тепер стали все пани. (2)
Колись були жита та пшениці,
Тепер стали облоги; (2)
Колись були вірні товариші,
Тепер стали вороги. (2)
Все лужечки, круті бережечки
Кругом вода облила, (2)
Та вже ж мою бідну головоньку
Кругом журба обняла. (2)
Ой я ж тую роспрокляту журбу
На білу бомагу іспишу, (2)
А спісавши, та ще й прочітавши,
На тихий Дунай однесу. (2)
Плеви, плеви, распроклята журба,
Та од берега до краю, (2)
Завдай жалю та темному лугу
І моїм тяжкім ворогам. (2)
Нехай вони навтішаються
Моїм гіркім життям!

*Катерина Графская, 70 л.,
д. Кушугумовка Алекс. у., 21 января 1881 г.*

169

Шо в полі могила
З вітром говорила:
– Не вий, вітре, ти на мене,
Шоб я не чорніла.
І вітер не віє,
І сонце не гріє,
Тільки в степу при долині
Трава зеленіє.

Ой у полі річка,
Через річку кладка,
Не покидай, козаченьку,
Рідного батька.
Як батька покинеш,
То й сам згинеш,
Бистренькими річеньками
За Дунай запливеш.
Бодай тая річка
Кущером заросла, –
Вона мене, молодого,
В чужий край занесла,
Бодай тая річка
Риби не сплodiла, –
Вона мене, молодого,
Навіки втопила.
Нехай мене не ховають
Ні попи, ні дяки,
Нехай мене поховають
Молоді козаки.
Шо попи та дяки
За гроші все бьюця, –
Молоді козаченьки
Горілки напьюця.

*Мариупольський уезд. Екат. губ.,
записано в с. Благодатном от Михайла Шевчука.*

170

Летів орел через море, а летяче кряче,
Шо старенький козаченько за літами плаче.
– Сідлай хлопку, сідлай, малий, коні воронії,
Та поїдем доганяти літа молодії.
Та нагнали тії літа на калиновім мосту:
– Ой верніться, літа мої, хоч на часок в гості!
– Не вернемось, не вернемось, – не будем вертаться,
Було б тобі, козаченьку, в тугу не вдаваться.

*Дед Дмитрий Степанов. Быковский, 78 л.,
м. Никополь Екатер. у., 13 июня 1894 г.*

Ср.: Метлинский. Народн. южно-русск. песни, 105, 106, 364; Мордовцов. Малорусск. литерат. сборн., стр. 262; Чубинский. V, 83, № 174.

Пусти мене, мати,
В поле льону брати,
Буду брати, пригортати,
Доленьки шукати.
– Ой не пустю, доню,
Шоб не заблудила, –
Вже ж не найдеш долі,
Шо ти загубила.
– Пусти мене, мати,
У море купатись,
Буду, мати, поринати –
Доленьки шукати.
– Ой не пустю ж, доню,
Шоб не утонула, –
Уже твоя доля
На дно поринула.
Де я не ходила,
Де я не блудила,
Та не найшла тії долі,
Шо я загубила.
Тільки найшла море,
Глибоке, безодне,
Утопила головоньку, –
Тепер вже не зорне.
Ой полети, галко,
Де мій рідний батько,
Нехай мене одвідає,
Коли йому жалко;
Галочка літає,
Батечка шукає,
Ой десь йому не жаль мене,
Шо не одвідає.
Ой полетіть, гуси,
Де моя матуся,
Нехай мене одвідає, –
Тепер я журюся.
Гусочки літають,
Матусі шукають,
Десь матусі не жаль мене,
Шо не одвідає.

Ой полети, орле,
Де мій братік оре,
Нехай мене одвідає, –
Тепер мені горе.
Ой орел літає і т.д.
Полети ж, синиця,
Де моя сестриця,
Нехай мене одвідає,
Моя жалібниця.
Синиця літає,
Сестриці немає.
Ой десь же їй не жаль мене,
Шо не одвідає.

*Дарья Марченкова, 22 л., с. Ольгинское
Мариупольского у., 6 мая 1874 г.*

Ср.: Чубинский. Труды, V, 465.

172

Дала мати доньку
В чужу стороньку,
А як виряжала,
То доньки питала:
– А хто ж тебе, донько,
Буде жаловати?
– Пожалують, ненько,
Все добрії люди.
– Донько ж моя, донько,
Сиза голубонько,
А коли ж ти, донько,
У гості пребудеш?
– Ой тоді ж я, ненько,
Пребуду у гості,
Як поросте, ненько,
Трава на помості...
Росла, росла трава –
Стала посихати.
Ждала мати доньки –
Стала померати.
Задумала донька
Та до свого роду, –
Брата, сестру зустрічає ,

Все плаче, ридає, (2)
Про неньку питає:
– Уже, сестро, неньки
На світі немає ...

*Дед Иван Легеза, с. Новогупаловка
Ал. у., 8 мая 1885 г.*

Ср.: Чубинский. Труды, V, стр. 742, № 333, А и Б.

ГАЙДАМАЦЬКІ ПІСНІ

173

Ой на горі-горі пшениченька яра,
А по долиноньці шовковії трави,
Там пахоли ходять, в руках коней водять,
В руках коней водять, Марусі питають:
– Марусенько, пані, а чи дома пан твій?
А як нема дома – вийди до нас сама!
Марусенька пишна за ворота вийшла,
На поріг ступає, різно промовляє:
– Не єсть ви козаки, єсть ви гайдамаки, –
Мого пана вбили, коні половили.
– Марусенько, пані, неправдонька твоя,
Ми пана не вбили, коні заплатили,
На гнилій колоді гроші полічили:
З холодної криниченьки могорич запили,
Були у нас свідки – зеленії дубки.

*Дед Никита Джигирь, 88 л.
Д., Кушугумовка Алекс. у., 29 декабря 1887 г.*

174

Ой горе, горе, безсчастливая доля,
Шо зорала Марусенька брівоньками поле,
Каренькіми оченьками та й заволочила,
Дрібненькіми слізеньками все поле змочила.
У нашої Марусеньки весь двір на помості,
Приїхало до Марусі три козаки в гості.
– Доров, доров Марусенька, а чи дома пан твій?
Як немає дома, вийди до нас сама!
Марусенька пишна на крилечко вийшла,
На порозі стала, їм добридень дала,
На добридень дала й коники пізнала: